"א גליציאנער שטיקל תורה..."

בו יבואו עניינים שונים על סדר פרשיות התורה

בהגיוני גדולי הדורות מאורי גאליציה

כולם אהובים כולם ברורים

לחדש ולהעמיק ברת נפש משיבת מתן נחליאל

"א גליציאנער שטיקל תורה..."

לזכות תורת גדולי גליציה

תולדות || גיליון ש' י"ז

איש ציד.

ראיה נפלאה מדברי הרמב"ן בפרשתנו לענין מכירת חמץ - מי ששכח למכור פרה אוכלת חמץ קודם הפסח וגולד לה בכור - האם פרה אוכלת חמץ כסדר נקראת 'מין חמץ' - כל שהוא דרכו בכך נקרא על שם זה

לכבוד הרב וכו' מו"ה **אברהם ראזענבערג נ"י רב בקאפיטשיניץ.**

מכתבו הגיעני, ועל דבר שאלתו באיש אחד שהיו לו ג' פרות, ב' עומדות בבית ואוכלות חמץ, וא' בגראלניע אצל ישראל אוכלת ברייהע, והאיש הנזכר לעיל מכר קודם פסח הפרות שבביתו, היינו ב' פרות, ומהשלישית שעל הברייהע שכח, רק נכתב בשטר מכירת חמץ, ש'אם שכח איזה מין חמץ שהוא צריך לימכר, הוא נמכר על פי שומת בקיאים', והפרה הנזכרת לעיל היתה מבכרת, וילדה בפסח - זכר, וגם האיש שעמדה הפרה אצלו על הברייהע, מכר פרה זו עם פרותיו קודם פסח, ועתה השאלה על הולד האם יש עליו קדושת בכור[1].

והנה מה שכתב מעלת כבודו, כיון דכתב 'אם נשכח איזה **מין חמץ** הוא נמכר על פי שומא', ממילא גם הפרה השלישית היא בכלל מכירה, ואף דאינו 'מין' ידוע, הא כתב **החתם סופר** בתשובה [אורח חיים סימן ק"ט ד"ה אמנם] ד'מין חמוצים' הוי דבר ידוע.

ולא היה צריך לזה, דבלאו הכי הדבר ברור דמכירה שעל פי שומא מועיל אף בדבר שאין מינו ידוע, כמו שכתוב בתשובת **באר יצחק** [אורח חיים סימן ו'] הובא ב**פתחי תשובה** לחושן משפט סימן ר"ט [ס"ק א'] יעויין שם.

אך כל היסוד ליתא, דודאי כששכח מין חמץ מועיל, דגם זה בכלל המכר, אבל הפרה אינו 'מין' חמץ.

ואולי יש לומר לפי מה שכתב **הרמב"ן** על התורה פרשת **תולדות** [בראשית כ"ה, כ"ח] על הכתוב **כי ציד בפיו**, שעשו נקרא **ציד**, דמכנה האיש על שם מעשיהו ותדירותו, יעויין שם, והכי נמי יש לומר, ד**הפרה שאוכלת חמץ נקראת 'מין' חמץ**, אבל אין לבנות יסוד על זה.

שו"ת אמרי יושר ח"א סימן קל"ו לגאה"ג רבי מאיר אריק אב"ד יאזלאוויץ בוטשאטש וטארנא

וירח את ריח בגדיו.

דברי החת"ס והרמב"ן שיעקב לא חשש שיצחק יכיר את קולו שידע לשנות את קולו - מ"מ לסומא יש הכרה בריח וטעם - לכן בקש יצחק שיתקרב אליו יעקב וישקהו - והריח היה נס לבלבל את יצחק

... אמנם החתם סופר שם נשען על דעת **רמב"ן** על התורה פרשת תולדות [בראשית כ"ז, י"ב] שכתב שלכך לא פחד יעקב שיכירנו יצחק בקול, דיש בני אדם שיכולים לשנות הקול, יעויין שם, הרי אף דיצחק היה סומא, ואפילו הכי לא הכיר כל כך בקול.

ומכל מקום נראה דמדברי **רמב"ן** אין ראיה, דאף דנמצא לפעמים אנשים שיכולים לשנות הקול, מכל מקום 'הכרה' הוי, ועל כל פנים בצירוף טביעות עין דמשמוש, - מועיל, אם כן, אב סומא שפיר איתא בהכרה, ועוד, איכא הכירא לסומא – בריחא וטעמא, כדאמרינן בכתובות ס"א. – סומא מנא ידעה, - בריחא וטעמא.

ובזה פירשתי הא דכתיב – **וירח את ריח בגדיו ויברכהו**, ופירש רש"י – שנכנס עמו ריח מגן עדן, וקשה, לאיזה צורך היה נס זה, ולהנכתב לעיל נראה, דיצחק עדיין היה מסופק אם יעקב הוא או עשו, על כן אמר **גשה נא ושקה לי בני** – כדי שיכיר בריחא וטעמא, ועל כן עשה הקדוש ברוך הוא נס, שהבגדים הריחו ריח מגן עדן, וריח זה הפיג ריח וטעם של גוף יעקב, על כן לא הכיר שהוא יעקב, ויברכהו, ואתי שפיר.

שו"ת מנחת פתים חלק חושן משפט סימן י"ז לגאה"ג רבי מאיר אריק אב"ד יאזלאוויץ בוטשאטש וטארנא

אמר העורך: קטע זה [משו"ת מנחת פתים] לא נדפס בליקוטים על התורה שליקט וערך ידידינו הגה"ח רבי מרדכי דוד צוויבל זצ"ל ב'טל תורה החדש' - אמנם הדברים כתובים שם ועשירים בעוד מילין יקירין, ונעתיקם כאן:

וירח את ריח בגדיו ויברכהו.

פירש רש"י שנכנס עמו ריח גן עדן, ויש להבין למה הזכיר זה הכתוב.

ונראה דכבר הקשו איך אהב יצחק את עשו הרשע, **ועל כרחך צריך לומר שהיה מחזיק בציד שלו את יצחק וגם את יעקב, כעין יששכר**

---

[1] היינו שכיון שנמכרה הפרה לנכרי, ונולד הבכור בחזקתו, אין עליו קדושת בכור כידוע.

וזבולון, והיה כעין שומר לפרי, ורצה יצחק לברך לעשו יען כי הוא המשפיע והמשביר ליעקב, ועיין **חתם סופר.**

והנה כתיב [ישעיה י"א, ג'] **והריחו ביראת ה'**, כי רוח יראת ה' נודף ברוחניות והצדיקים מרגישים בריח זה, אבל גם בגדי הצדיקים וכליהם יש בהם הרגשה זאת כדמצינו באלישע [מלכים ב – ב', ח'] שבקע את הירדן באדרתו של אליהו.

לפי זה אתי שפיר, דאילו היה מריח יצחק ריחו של יעקב עצמו, היה מכירו שהוא יעקב, ונעשה נס ולא הריח רק ריח בגדיו שהם שומרים לפרי – הוא הצדיק, וסבר יצחק שהריח – ריחו של עשו, שהוא גם כן שומר לפרי, לכן **ויברכהו**, ודו"ק.

טל תורה החדש עה"ת [בתוך שו"ת אמרי יושר ח"ג שליקט וערך ידידנו הגה"ח **רמ"ד צוויבל** זצ"ל] **לגאה"ג רבי מאיר אריק אב"ד יאזלאוויץ בוטשאטש וטארנא**

ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה וגו' אל עשו אחיך לאמר.

כוונת מילת 'לאמר' - יצחק ציוה לעשו שיאמר בפה מלא שהולך להביא ציד למצות כיבוד אב - כהרה"ק הרבי רצ"ה מרימנאוו שהיה אומר 'לכבוד שב"ק'

וקשה מה לשון **לאמר** כאן? אך יש לבאר דהנה שאר בשרנו **הה"ק רבי צבי הכהן מרימאנאב ז"ל** הלך בכל ערב שבת קודש בעצמו לקנות דגים לצורך שבת, והי"ה צועק בכל הדרך שהולך לקנות דגים לכבוד שבת קודש כדי שיהי' הליכה גם כן מצוה, כי הולך לעשות מצוה, וגם כשקונה [הוי] גם כן מצוה כי אומר 'לכבוד שבת' בכל דבר, וגם שעל ידי זה ימציא לו השם יתברך דגים טובים לכבוד שבת.

וזה מה שכתב **הה"ק ה'באר מים חיים'** שצריך לומר קודם כל מצוה 'לשם יחוד', על כן בשעה שרצה [יצחק] שעשו יביא לו מטעמים לאכול, וכל הנהנה מסעודה שתלמידי חכמים שרוים בה כאילו נהנה מזיו השכינה [שבת ל'. ברכות ס"ד:].

על כל פנים, - **הנה מדבר אל עשו אחיך לאמר –** שיאמר זה – **הביאה לי ציד** – שיאמר כן בפה – ש"אבי צוה לי **לאמר הביאה לי ציד**" כדי שיהי' דבר זה – מה שהולך, - דבר מצוה, וכדי שהשם יתברך ימציא לו תיכף ומיד זה הצבי לאכילת צדיק שהיא מצוה, כמו שכתוב במדרש רבה ששאל אותו יצחק – **מדוע מהרת בני**, - הי"ה משיב יעקב, - אם לקרבנך המציא לך, למאכלך על אחת כמה וכמה, כדי שיאכל הצדיק.

על כן אמר לו אביו שיאמר כן בפיו שהולך כי 'ציוה לי אבי שאביא לו לאכול', על כן יזמן לך הכל בניקל יותר, כי לצדיקים ממציא בנקל, כמו שכתוב במן, שלצדיקים ירד המן על פתחיהם שלא יצטערו לילך מרחוק[2].

ספר מהרש"מ עה"ת לגאה"ג רבי שמואל מאיר הכהן האללענדער אב"ד אמסאנא ודומ"ץ טשערנוביץ

ויקרא שמו יעקב.

מי מהאבות נשתנה שמו ומי לא? - מיהו 'ידיד מבטן'? - ומי נעקר שמו הקודם?

.בירושלמי שלהי פרק קמא דברכות איתא – למה נשתנה שמו של אברהם ושמו של יעקב ושמו של יצחק לא נשתנה, אלו, אבות קראו אותן בשמן, אבל יצחק, הקדוש ברוך הוא קראו יצחק שנאמר **וקראת את שמו יצחק**, וחשיב לי"ה בין הני שנקראו עד שלא נולדו.

ואין לתמוה, הא גם יעקב – הקדוש ברוך הוא קראו כדכתב רש"י תולדות [בראשית כ"ה, כ"ו] – אף אני אקרא לבני בכורי שם, הדא הוא דכתיב **ויקרא שמו יעקב,** ולמה לא חשיב לי"ה, ונשתנה שמו גם כן, - לישראל.

דיש לומר, דשאני יצחק שנקדש והוי **"ידיד מבטן"** לפי שקראו הקדוש ברוך הוא עד שלא נולד, מה שאין כן יעקב שנקרא מהקדוש ברוך הוא אחר שנולד.

ויש לומר דהיינו טעמא דאף שנשתנה שמו לישראל, לא נעקר ממנו שם יעקב, הואיל שקודש אבריך הוא קראו כן אחר לידתו, מה שאין כן אברהם – נעקר שם 'אברם' לגמרי, והקוראו כן עובר בעשה ולא תעשה - הואיל ושם 'אברם' ניתן לו מבני אדם, על כן כשהקדוש ברוך הוא נתן לו שם 'אברהם', נשתקע השם שנתנו לו בני אדם מעיקרא ולא יזכר ולא יפקד עוד והי"ה ראש לגרים [חגיגה ג'.] ונעקר שמו דמעיקרא כמו בגרים שנשתקע שמותם דמעיקרא.

[אמנם] **בערוך** ערך ידיד כתב בשם **רב שרירא גאון – אשר קידש ידיד מבטן** – זה יעקב אבינו דכתיב בי"ה **ואוהב את יעקב** – והוא המקודש מבטן ועודנו במעי אמו נאמר עליו **ורב יעבוד צעיר** וכו', וכשבאנו לברך קדושת השאר וכו', לא תמצא זה לא באברהם ולא ביצחק אלא ביעקב, עד כאן[3].

ספר טוב עין על הירושלמי יבמות פ"ד ה"ב לגאה"ג רבי אלעזר הורוויץ מקראקא

---

[2] הנה ידוע המעשה אשר שבת **הה"ק הרבי ר' צבי הערש מרימנאוו** אצל **הה"ק האריז"ה דבי עילאי** בווישניצא, והיה זה בפרשת נשא, ושאל אותו הה"ק מוישניצא, הפשט בדברי רש"י עה"פ **כה תברכו את בני ישראל 'אמור' להם,** ופירש רש"י – לשון הווה כמו **זכור ושמור**, - מה כוונת רש"י הק' בזה להשמיענו.
וביאר **הה"ק הרצ"ה זי"ע,** על פי מעשה שהיה אצל רבו **הה"ק הרבי רמ"מ מרימנאוו** שבערש"ק לא היו דגים לצורך שב"ק, ונכנס אצל רבו, ואמר לו **הרמ"מ** שישים סיר על הכיריים וידליק תחתיו האש, וישפוך מים בהסיר, ויחתוך בצלים וכו' לתוכו, ובכל פעולה ופעולה שעושה, יאמר בפה מלא **'לכבוד שבת קודש'** - ויעש כן, ובתוך הדברים נכנסו שני אנשים עשירים שבאו לשבות אצל הרה"ק זיע"א והביאו דגים גדולים שהספיקו כדי הצורך לכל הציבור לכל סעודות השבת, ואמר **הרה"ק הרמ"מ** שאין זה מופת, כי בשמים ישנו היכל של שבת קודש מלא השפעות להשפיע לעולם הזה, וכשאומרים 'לכבוד שבת קודש', משפיעים משם כל הנצרך. סיים **הרה"ק הרבי ר' צבי הערש** ואמר שהכי נמי גבי מצות ברכת כהנים, ישנו היכל בשמים מלא שפע לכלל ישראל, וכשהכנים נושאים כפיהם ממשיכים משם שפע רב, וזה מבאר רש"י – לשון הווה כמו זכור ושמור, שכשם שבשב"ק ישנו היכל וממשיכים משם שפע רב לישראל, ה"ה ה"נ, ונתלהב הה"ק מוישניצא ונשקו על ראשו. [מובא ב'ארי שבחבורה' שליקט אחד מחשובי קוראי גליוננו **הגאה"ח רבי נחום מאיר געלרמאן שליט"א מר"י באבוב** – וציין שכן הובא בדברים ערבים [אות ט' במערכת הה"ק הנ"ל אמנם הביא שם מעט באופן אחר] וכן הוא בבארות המים פר' נשא ובמבשר טוב] **וה"ק מוישניצא** אמר 'החייתם אותי, כי עתה ניתוסף לי פשט במה שכתוב בתרגום **'כד תימרון להון'**. – היינו שבאמת הקב"ה מברך את ישראל רק ההשפעה יורדת בזמן אמירת הכהנים את הברכה. ודו"ק.

[3] עיין ב**בית יוסף יורה דעה סימן רס"ה** שהביא פלוגתא דרבוותא בזה, תוספות בשבת דף קל"ז: ד"ה ידיד בשם **רבינו תם** כתבו ד'ידיד' זה אברהם, ורש"י וה**סמ"ג** פירשו 'ידיד' על יצחק, וכן **בפסקי הרי"ד ורבינו פרחי"ה**, **האור זרוע, והשבלי הלקט** פירשו כרש"י, [ומהם שהביאו ג"כ דעת הערוך שבפנים] וב**תוספות הרא"ש וכן במהר"ם מלובלין שכן דעת הר"ן** – כדברי **ר"ת** – רק שהוקשה לו [לר"ן] נוסח המשך הברכה **'מבטן'** והיכן מצינו שנתקדש אברהם מן הבטן, ונדחק לתרץ דשמא למד זה ר"ת מגז"ש דכתיב באברהם **כי 'ידעתיו'** וכתיב **בטרם אצרך בבטן 'ידעתיך'** גבי ירמי'ה, וכ"כ **המהרש"א בח"א** שם, ודו"ק. ועיין בספר **סוד ה' בפי' שרביט הזהב – לגאה"ג רבינו דוד מלידא** פירוש פלוגתא זו באופן נפלא.

ויאמר יעקב השבעה לי.

למה השביע יעקב את עשו על הבכורה שמאס בה? - נתן לו כלי להיבחן בו אם ייהרג על ידי חיתו יער

.ובדרך הזה יתבאר לנו בפרשת תולדות במכירת הבכורה מעשו ליעקב, ושם נאמר [בראשית כ"ה] **ויאמר יעקב השבעה לי** – והדבר יפלא, שבועה זו למה? הן עשו בעצמו אמר **למה זה לי בכורה** ובחל בה?

ובהאמור לעיל נכון הדבר, כי עשו אמר מתחילה, **הנה אנכי הולך למות** על ידי חיות אשר אני צודה עליהם, ואני בסכנה תמיד פן יטרפוני, לזאת אמר לו יעקב, **השבעה לי** עתה, ובזאת אדע, כי נשבעת באמת ובתמים, ולא תשקר במכירה, כי באם תשבע שבועת אמונים בדבר המכירה, אז לך היתרון על חיתו יער ואימתך עליהם, ואתה תמשול בם.

לא כן אם תזלזל במוצא שפתיך, ולשקר אתה נשבע ואינך מוכר מרצון, כי אם לפנים ולבך בל עמך, תדע כי חי'ה רעה שולטת באדם על שבועת שוא, ושבועה זו תהי'ה אבן הבוחן אם לא שקרת במכירה.

ספר מגילת ספר על חמש מגילות – מגילת שיר השירים' – לגאה"ג רבי מיכאל הלוי הורוויץ מקראקא

|| תגובות קוראי גליונותינו החשובים: ||

מאת העורך:

במ"ש בגליון העבר בשם ספר **יעלת חן עה"ת לגאה"ג רבי אריה יהודא לייב תאומים אב"ד בראד** לפרש הקרא במשלי **גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה דרשה צמר ופשתים וכו'** דמה שאמרו במשנה באבות דאל תרבה שיחה וכו', בדברים בטלים דייקא נאמר ולא בשיחה של משא ומתן וכו' שהם דברים הנצרכים.

אעתיק כאן מאי דאיתא בספר **אש פנחס ח"ב** עמ"ס חגיגה דף ה': שהביא – על הגמרא דאמר רב אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו – שהקשה **הגאון רבי מאיר אריק ז"ל** על דברי **הרמב"ם** בהלכות דעות פ"ב ה"ד דרב לא שח שיחה בטילה מימיו, - והרי איתא בברכות [ס"ב.] דרב כהנא שמעי'ה לרב דסח וצחק ועשה צרכיו, עיין שם, - והקשה **הגר"פ הירשפרונג** דהרי זו קושיית הגמרא בחגיגה[5], - וכתב דלפי המבואר בסוגיין דבכדי לרצויה מותר, אם כן אינו בכלל שיחה בטילה. (וכן העיר בדבריו בשו"ת **בית דוד** [סימן ק"ב] עיין שם).

ואיתא בגמרא זבחים [ז'.] שאין לך אדם שאינו מחויב עשה בכל יום, וכתב ב**כתנות אור** דהיינו כמבואר ביומא [י"ט:] – אמר רבא השח שיחה בטילה עובר בעשה, שנאמר **ודברת בם ולא בדברים בטלים**, והנה **הרמב"ן** [על התורה] כתב דאיסור זה אינו נוהג בנשים, שאינן מחוייבין בתלמוד תורה, עיין שם[6].

ועיין **רבינו חננאל** ביומא שם שכתב דהא דעובר בעשה היינו כשמפסיק מתלמודו ומדבר שיחה בטלה, ומעשה באחד שבא **למו"ר אב"ד לובלין הגר"מ שפירא זצ"ל** בעת שהיה לומד ורצה להפסיקו, ואמר לו **הרב מלובלין** – 'בוא ונאכל ביחד, הלה נשתומם ולא ידע מאי קאמר מר, והסביר לו הרב, ש'המפסיק ממשנתו מאכילין אותו גחלי רתמים,' אם כן 'בוא ונחלוק באכילת הגחלי רתמים... עכ"ד.

ועיין בספר **תולדות יצחק לגאה"ק רבי דוד מסקאלייע** על מס' ברכות שם, שהביא גם הוא דברי **מחותנו הגר"מ אריק** והרגיש בדברי הגמ' חגיגה כאשר הבאנו מה**גר"פ**, ומבאר כמותו וכותב שכ"כ **הרע"ב** ז"ל במשנה אבות שם, ומבאר שם לפי"ז את כל המאמר, וציין לספר **אוהב שלום – ויצא** ביאור בענין **ממרן הרב 'שר שלום' אב"ד בעלזא זיע"א**, והוסיף לבאר שם ע"פ דברי הגמרא דאשת רב היתה כעסנית כידוע [יבמות ס"ג.] וכו' וממילא כיוון רב לומר לרב כהנא שאין לכל אדם ללמוד ממנו וכו' עי"ש באריכות דבריו הנפלאים.

ועוד יש לציין בענין מש"כ בשם **גאה"ג ר' מאיר אריק** שלא רצתה רבקה להשתמש במים של מעשה ניסים להשקות הבהמות לכן שאבה עוד הפעם בלי נס.

דעל פי דברי **גאה"ג רבי אפרים זלמן מרגליות ב"ד אפרים'** שו"ע או"ח סימן קס"ז [על מג"א סקי"ח] שמה שצריך להקדים מאכל בהמתו למאכל אדם, הוא בשאין המאכל ומשקה בדרך נס, אבל הבא בדרך נס, האדם קודם לבהמה, וכן כתב בספר **בנין אריאל** [חדרי תורה פרשת חוקת ע"ח, א'] עה"פ **למות אנחנו ובעירנו**, ואם כן בודאי הנס הוא בשביל אדם ואז הבהמה טפילה. – ולכן ציוה הקב"ה את משה רבינו **והשקית את העדה** קודם ואח"כ **ואת בעירם**, עי"ש.

וראיתי בפרדס יוסף שציין גם כן לדברי **ה'כלי חמדה'** בפרשתן דמשום צער בעלי חיים אין נעשה נס וכו' עי"ש.

ובאשר תשובת **בית דוד** עמוסה בענין זה בבקיאות וחידושים למכביר כדרך הגאון **[רבי נתן נטע לייטער** אב"ד טרעבוולא – אמשטרדאם – פיטסבורג – ומגאוני גאליציה] ז"ל בקודש, אמרתי להעתיקה כאן: "**ב"ה כבוד ש"ב הרה"ג המפורסם כש"ת מו"ה שבתי ליפשיץ נ"י רב ומו"ץ בק' ארשיווא במדינת הגר.**

מכתבו עם חד"ת לנכון הגיעני, וע"ד אשר הזכיר דברי **הר"מ** [פ"ב מהל' דעות] דרב לא שח שיחה בטלה כל ימיו, ונלאו המפורשים למצוא מקור לדברי ה**ר"מ:**

תשובה. גם בספר חסידים [סימן ל"ד] כתב דרב לא שח שיחה בטלה כל ימיו, וב**רמב"ן** על התורה [ריש פרשת קדושים] כתב כן על ר"ח. ובאמת לפי גירסת **רבינו חננאל** ביומא [י"ט.] – אמר רב השח שיחת חולין עובר בעשה, אתי שפיר דרב לשיטתי'ה עביד.

והגאון כקש"מ מאיר אריק נ"י אבד"ק יאזלוויץ העיר מברכות [ס"ב.] ברש"י ד"ה דש ושחק שיחה בטילה, הרי דרב שח שיחה בטילה, ובאמת בחגיגה [ה':] אמר רב אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה, ומקשה הש"ס מהא דרב כהנא וכו' וסח וצחק וכו', ועיין שו"ת **מקום שמואל** [סימן ס"ה]

---

[4] על הפסוק **השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה** [שיה"ש ב', ז'] – ותמה שם, מה זו שבועה בחיתו יער? ופירש ע"פ העובדא דבחור ובתולה שנשבע הבחור לבתולה שישאנה בחולדה ובור, והו' המעשה ברש"י ותוספות תענית ח'. – וכן המשנה באבות פ"ה דחי'ה רעה באה לעולם על שבועת שוא, כי יתרון האדם מן החי'ה הוא שלו יש כח הדיבור, ואם נזהר בו לבלתי הפר מאמרו, אז מותר הוא על החי'ה, ואם ח"ו אינו כן, נמשל כבהמות נדמו, ולכן **לכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו** – כי אחד מטעמי הגאולה הוא 'שלא שינו לשונם', וכן גבי בלעם הוכיחוהו כי הוא וחמורו שווין כי היה תדיר מקלל ומנבל פיו ולשונו. ודו"ק ודפח"ח.

[5] לשון הגמרא שם: - אמר רב, אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה ,איני והא רב כהנא הוה גני תותי פוריי'ה דרב ושמעי'ה דסח וצחק ועשה צרכיו וכו' – לא קשיא הא דצריך לרצויה הא דלא צריך לרצויה.

[6] ויתבאר לפי זה לשון **אל תרבה שיחה** – כלומר שמה שנצרך לו מותר לדבר עמה, אבל מה שפירש הגאון מבראד ז"ל יצהיר ביותר כעת, 'גמלתהו טוב ולא רע' – לפי שעליה אין איסור דברים בטלים, ובמה שאינה מדברת עמו דברים בטלים, ואינו נגרר לאיסור ד**אל תרבה** – זהו **טוב ולא רע**, וזה נפלא מאוד.

שהעיר דמקורו של **הר"מ** דרב לא שח שיחה בטילה הוא מהא דחגיגה, אבל באמת שם בשיחה שבין איש לאשתו מיירי.

וראה בשו"ת **הגאונים שערי תשובה** [סימן קע"ח] מזכיר שם עשרה מילי דחסידותא דהוי נהיג רב ולא נזכר הא דלא שח שיחה בטילה, וכן בריש ספר **האורה** לרש"י מזכיר זה, וגם שם לא נמצא הא שכתב **הר"מ**, ועיין פירוש **אזולאי** על ס"ת שהזכרתי ובספרו **פתח עינים** [מנחות פי"ג].

וראיתי בספר **יד המלך** על **הרמב"ם** הלכות דעות שם שהביא דברי ה**מקום שמואל** וכתב עליו דנעלם ממנו גמרא ברכות [שם] עובדא דרב כהנא, ותמהני עליו שלא זכר שר דגמרא זו מרב כהנא היא גם בחגיגה שם, ופלא, אחר כך מצאתי בשו"ת **מהר"ץ חיות** [סימן ע"א] שתפס את **היד המלך** בזה, ועיין **הכרמל** החודשי [חוברת י' צד 532] במכתב הגאון **ר' מתתיהו שטראשון** ז"ל ו**בצופה להמגיד** [תרל"א] מש"ש החכם בובער.

ועיין בספר **אורחות חיים** עם ביאור הגאון החסיד **ר' גרשון העניך ז"ל** בסוף הספר ביאור על עשרה מילי דחסידותא, שלדעתו היה בין עשרה דברים גם הא דרב לא שח בשיחה בטילה כל ימיו ונשמט מתוך התשובה, ודבר השערה הזאת צריכה עיון וביקור.

והנה בספר **בית הלל** [יו"ד סימן רמ"ו] הקשה על הא דסוכה [כ"א:] אפילו שיחת [חולין של] תלמידי חכמים צריכה לימוד, - והלא אסור לדבר שיחת חולין, ותירץ דמיירי קודם שהתחיל ללמוד דמותר לומר מילתא דבדיחותא, ועיין **מגן אברהם** [סימן קנ"ו ס"ק ב'] דשיחת חולין דבר גנאי וקלות ראש, ועיי"ש בהגהת **רעק"א** ועיין **מגן אבות לתשב"ץ** על מס' אבות [פ"ב מי"ט] שהביא גירסא ברש"י ברכות [כ"ח:] – מנעו בניכם מן ההגיון – שיחה בטילה, ובהגהותיי על **החרדים** תמהתי על מ"ש בפ"ד [סימן כ"ז] דאמרינן בברכות – השח שיחת חולין עובר בעשה, ולא נמצא כלל בברכות, וב**מל"ת** [פ"ד] הביא המאמר דעובר בלאו בשם מדרש, וגם זה הוא ש"ס מפורש ביומא [שם] כנ"ל.

ובילדותי ממש אמרתי על דרך הצחות ראיה לדברי **הר"מ** מפסחים [קי"ג.] א"ל רב לאייבו בריה, טרחי בך בשמעתא ולא מסתייע מילתא, תא אגמרך מילי דעלמא וכו', כל מילי זבין ותחרט בר מחמרא, והביא **הטו"ז** [חו"מ סימן ע"ב סעי' מ'] ראיה מזה דהוי שומר שכר על המשכון שלקח מדמי היין גם כן מה"ט משום דכל מילי זבין, הרי דאף דרב אמר תא ואגמרך מילי דעלמא, יש בו גם מקור להלכה משום דלא שח שיחה בטילה, ועיין **שו"ת שבות יעקב** [ח"ב סימן קע"ח] ושו"ת **עזרת ישראל** [סימן קכ"ג].

ועל פי דברי **הרמב"ם** דרב לא שח שיחה בטילה כל ימיו, יש להבין דברי הש"ס שבת [י':] – רב חסדא הוי נקיט בידיה תרתי מתנתא דתורא, אמר – כל מאן דאתי ואמר לי שמעתתא חדתא משמיה דרב, יהיבנא לי'ה נהילה, א"ל רבא בר מחסיא, הכי אמר רב, הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר **לדעת כי אני ה' מקדישכם**, יהבה ניהליה, אמר חביבן עלך שמעתתא דרב כולי האי? א"ל הן, א"ל היינו דאמר רב מילתא אלבישייהו יקירא, א"ל – אמר רב הכי? – בתרייתא עדיפה מקמייתא, ואי הוה נקיטנא חדא אחריתי יהיבנא לך.

וקשה לכאורה מדוע שמח כל כך על מאמרו של רב, - 'מילתא אלבישייהו יקירא, שאינו רק שיחת חולין ממאמרו של אגדה שהזכיר קודם והביא ראיה מקרא, אבל לדברי **הר"מ** שלא שח שיחת חולין, אם כן כיון דמעולם לא שמעו דיבור שיחת חולין יוצא מפי רב, שמח לשמוע גם שיחה נאה ופתגם מרבו הגדול שהיה יקר עליו מכל, ולכן אמר 'בתרייתא עדיפא לי מקמייתא."

|| אן אויסשפראך... ||

"בעת המלחמה הראשונה העולמית באו מגאליציען [שהיתה שייכה אז עוד למדינת עסטרייך תחת ממשלת המלך פראנץ יאזעף הראשון] יהודים פלטים לאלפים, המה נסו מנוסת חרב ועריהם היו לשריפת אש, ובאו בערום ובחוסר כל, ובין הפליטים האלו, באו רבנים גאוני עולם אנשי שם, וגם 'רביים' מפורסמים, מגזע היחוס מקדושי עליון זי"ע.

בין הרבנים היותר מפורסמים, היו **הגאון רבי אברהם שטיינבערג ז"ל הרב מבראד** [ה"ה: ובעל 'שו"ת **מחזה אברהם**'], **הגאון רבי מאיר אריק ז"ל הרב מבעטשוטש, והגאון רבי יוסף ענגיל ז"ל מבענדין,** - ואח"כ היה מהבית דין בעיר **קראקע**.

שלשה הגאונים הללו היו קשורין זה בזה בידיות ובאהבה עזה, - וסידרו התלמידי חכמים הפלטים דשם, שכל אחד מהגאונים ידרוש בשבת קודש בבית הכנסת 'תלמוד תורה' במאלצגאסע, - בשבת הראשון התחיל לדרוש **הגאון מבראד**, שהיה הזקן שביניהם, ואחר כך דרש **הגאון מבעטשוטש,** ואח"כ **הגאון ר' יוסף ענגיל**, שהיה הצעיר שבכולם, וחוזרו חלילה.

הגאון הרב מבראד והגאון הרב מבעטשוטש, היו רגילין הרבה פעמים להתפלל בימי החול בבית הכנסת אחת, ושם שהו לפעמים עד חצות היום, ופלפלו בענינים שונים, ובפרט מהתשובות שהוצרכו להשיב להשואלים, בעניני שאלות עגונות, שהיו על סדר היום בימי המלחמה הנורא ההוא.

דרך **הגאון רבי מאיר אריק** היה לקצר בתשובותיו, כאשר אנו רואין בספרו שו"ת **אמרי יושר** ושאר ספריו, [כך שמעתי מידידינו **הרב יואל רייצער לרפו"ש** ג"כ על מרן **שה"ת מטשעבין** שכן היתה דרכו מאהבת הקיצור] ודרך **הגאון מבראד** היה להאריך, **והגאון מבעטשוטש** היה רגיל לומר: "הגם **שהגאון מבראד** מאריך בפלפולו מענין לענין, אבל העיקר שמסיק כל הלכה לאמיתו של תורה."

חוץ ממה שהיה האהבה עזה בין שני גדולים הללו, היו גם כן מחותנים, כי בן מורי **הגאון האמיתי רבי פישל אריק ז"ל [אחיו של הגאון רבי מאיר אריק]** נשא בת **הגאון הרב מבראד**, - ושמעתי בעת החתונה, כאשר דרש **הרב מבראד,** והאריך מאוד בפלפולו העמוק כדרכו בקודש, עמד מורי **הגאון רבי פישל אריק מהשולחן** והלך בחדר אנה ואנה, - אחר שגמר **הגאון מבראד** מלדרוש, אמר **למורי**: "מחותן, אין לפי כבודכם לשמוע הפלפול שליי?" – ענה לו **מורי** ז"ל: "**בראדער רב,** אם תרצו אחזור על כל הפלפול שאמרתם!" – וחזר הפלפול לפני **הגאון מבראד.**

הרב מבראד היה מפורסם למתמיד גדול, אולם **מורי** לא היה כל כך מתמיד, - רק בעל מחשבות, פעם אחת אמר מורי **להרב מבראד** דרך שחוק: **"מחותן, מען זאגט אויף אייך איהר זענט א מתמיד, - נישט אמת! – איהר זענט גאר א פוילער, אויב איהר זעצט אייך אוועק צום גמרא, זענט איהר 'פויל' אויפצושטיין..."**

הודעה ובקשה לכל קוראי גליונינו די בכל אתר ואתר!

בעזי"ה לקראת אמצע חודש טבת הבעל"ט רצוננו בס"ד להו"ל קונטרס מחידושי גאון הגאונים רבי מאיר אריק ז"ל על סדר פרשיות התורה, אם יש תח"י חידושים מרב האי גאון וצדיק על פסוקי התורה שעדיין לא נדפסו [או שלא לוקטו - בגליונות כר"ש או בטל תורה החדש], נבקשכם - נא אל תמנעו טוב מבעליו - שלחו לנו את הדברים, ונשמח לפרסמם בס"ד, ויישר כחכם למפרע! -

בברכת שבתא טבא וכט"ס, העורך: חיים משה הכהן זורגר - מערכת הגיליון AGALITSYANER@GMAIL.COM-